

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

Medunarodni
krivični sud za
bivšu Jugoslaviju

Press Release . Communiqué de presse . Saopštenje za javnost

(Isključivo za medije. Nije službeni dokument.)

TRIAL CHAMBERS

CHAMBRES DE 1ere INSTANCE

PRETRESNA VIJEĆA

Hag, 27. februar 2003.

CC/P.I.S./734-t

TUŽILAC PROTIV BILJANE PLAVŠIĆ:

**PRETRESNO VIJEĆE OSUĐUJE OPTUŽENU NA 11 GODINA ZATVORA I ISTIČE DA
“NIJEDNA KAZNA KOJU VIJEĆE MOŽE IZREĆI NE MOŽE U CIJELOSTI IZRAZITI
UŽAS SVEGA ŠTO SE DOGODILO, NITI STRAVIČNE POSLJEDICE ZA HILJADE
ŽRTAVA.”**

- *Biljana Plavšić je učestvovala u “najtežem zločinu, uključujući kampanju razdvajanja etničkih grupa u kojoj su hiljade ljudi ubijeni, a hiljade protjerani, u izuzetno surovim okolnostima”*
- *“Njeno priznanje krivice (zajedno sa kajanjem i pomirenjem), dobrovoljna predaja, njeni postupci nakon sukoba i njena životna dob značajne su olakšavajuće okolnosti”*
- *Njeno priznanje krivice i prihvatanje odgovornosti “treba da doprinese pomirenju u Bosni i Hercegovini i u cijelom regionu”*

U prilogu se nalazi tekst sažetka presude o kazni koju je u četvrtak, 27. februara 2003., izreklo Pretresno vijeće III u sastavu: sudija May (predsjedavajući), sudija Robinson i sudija Kwon. Predsjedavajući sudija je pročitao ovaj tekst. On nije dio presude.

1. Uvod

Na sjednici održanoj 2. oktobra 2002. optužena se izjasnila krivom po tački 3 Optužnice za progone, zločin protiv čovječnosti. Optužena se izjasnila krivom u skladu sa sporazumom o potvrdnom izjašnjanju o krivici koji je sklopljen između strana u postupku. Prema tom sporazumu, tužilac se saglasio s tim da predloži odbacivanje preostalih tačaka optužnice ako se optužena izjasni krivom, pa su te tačke potom i odbačene. Uz sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici podnesene su i pismene Činjenične osnove zločina i učešća gospode Plavšić.

Rasprava pred odmjerenje kazne održana je od 16. do 18. decembra 2002. Nakon toga se Pretresno vijeće povuklo na vijećanje o kazni.

2. Činjenice

Činjenice jesu kako slijedi. U tački 3, po kojoj se optužena izjasnila krivom, navodi se da je optužena u periodu od 1. jula 1991. do 30. decembra 1992., djelujući kao pojedinac i u dogovoru s drugima u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, planirala, podsticala, naredila i pomagala i podržavala progone bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva u 37 opština u Bosni i Hercegovini.

Adresa na Internetu: <http://www.un.org/icty>

Public Information Services/Press Unit/Služba za informisanje javnosti

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. Netherlands

Tel.: +31 70 512 5356; 512 5343 Fax: +31 70 512 5355

Gospoda Plavšić danas ima 72 godine: rođena je 7. jula 1930. godine u Tuzli, u Bosni i Hercegovini. Imala je istaknutu akademsku karijeru kao profesor i dekan Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Politikom se nije bavila, sve dok u julu 1990. nije pristupila Srpskoj demokratskoj stranci. Vrlo je brzo, međutim, postala istaknut član te stranke i 11. novembra 1990. izabrana je za srpskog predstavnika u Predsjedništvu Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, i na toj funkciji ostala do decembra 1992. Optužena je učestvovala i u radu Predsjedništva Srpske Republike Bosne i Hercegovine, a potom je postala član kolektivnog i proširenog Predsjedništva Republike Srpske.

U Činjeničnim osnovama se u odnosu na pojedinačne uloge učesnika u ovom krivičnom djelu navodi da su u planiranju i provođenju progona učestvovali brojni pojedinci. Među tim pojedincima postojale su razlike kako u njihovoj spoznaji detalja tog cilja, tako i u učešću u njegovom provođenju. Gospoda Plavšić je prihvatila i podržala taj cilj i doprinijela njegovom ostvarenju, ali nije učestvovala u smišljanju i planiranju tog cilja i imala je manje značajnu ulogu u njegovom provođenju u odnosu na druge.

Optužena je taj cilj podržavala na razne načine, time što je:

- bila jedan od dva predsjednika i na taj način je podržavala i održavala organe državne vlasti i vojne organe na lokalnom i državnom nivou kroz koje je ostvarivan cilj;
- poticala je učešće u ostvarivanju tog cilja svojim javnim izjavama o tome kako je primjena sile opravdana budući da Srbi imaju pravo na određene teritorije u BiH i zato što treba da se plaše genocida koji bi bosanski Muslimani i bosanski Hrvati izvršili nad njima;
- pozivala je i poticala paravojne snage iz Srbije da pomognu snagama bosanskih Srba u razdvajanju etničkih grupa upotrebom sile.

Snage bosanskih Srba, koje su saradivale sa JNA, MUP-om Srbije i paravojnim jedinicama radi ostvarenja cilja razdvajanja etničkih grupa upotrebom sile, počinile su progone u kampanji koja je obuhvatala:

- ubijanje tokom napada na gradove i sela;
- okrutno i nečovječno postupanje tokom i nakon tih napada;
- prisilno premještanje i deportaciju; protipravno zatočenje i lišavanje života, prisilni rad i korištenje živih štitova;
- okrutno i nečovječno postupanje i nečovječne uslove u objektima za zatočenje;
- uništavanje vjerskih objekata i kulturnih spomenika; i
- pljačkanje i bezobzirno razaranje.

Vodstvo bosanskih Srba, uključujući gospodu Plavšić, ignorisalo je navode o zločinima koje su počinile njihove snage. Gospoda Plavšić se nije obazirala na informacije o rasprostranjenom etničkom čišćenju i javno ga je obrazlagala i opravdavala. Ona je bila upoznata s tim da ključni čelnici Srpske Republike Bosne i Hercegovine ignorišu te zločine uprkos tome što imaju ovlasti da ih spriječe i kazne.

3. Faktori za odmjerenje kazne

a) Težina zločina

Pretno vijeće prvo razmatra težinu krivičnog djela, imajući u vidu da to zahtijeva razmatranje konkretnih okolnosti ovog predmeta, kao i vida i stepena učešća optužene u zločinu.

Optužba je navela da je kampanja u kojoj je optužena učestvovala provedena na širokoj osnovi i na velikoj teritoriji, te da su stotine i hiljade ljudi protjerane, a mnogi su ubijeni: kampanja je provedena na posebno surov i okrutan način, koji uključuje mučenje i seksualno zlostavljanje.

Pretno vijeće se slaže s tim da se radi o krivičnom djelu najveće težine, pošto se radi o kampanji razdvajanja etničkih grupa u kojoj su hiljade ljudi izgubile život, a hiljade ljudi bile su protjerane u izuzetno surovim okolnostima. Težina ovog djela ogleda se:

- u masovnosti i širini progona;
- broju ubijenih, deportovanih i prisilno protjeranih;
- krajnje nečovječnom postupanju prema zatočenicima; i
- obimnosti bezobzirnog razaranja imovine i vjerskih objekata.

b) Otežavajuće okolnosti

Slijedi razmatranje otežavajućih okolnosti, kojih je optužba navela tri:

- (i) rukovodeći položaj optužene;
- (ii) ranjivost žrtava; i
- (iii) izopačenost zločina nad žrtvama.

Pretno vijeće prihvata da je rukovodeći položaj optužene otežavajuća okolnost u ovom predmetu. Optužena nije bila u redovima najvišeg rukovodstva - na tom nivou su bili drugi. Nije ona bila začetnik plana koji je doveo do tog zločina, i u njegovom provođenju ona je imala manju ulogu od drugih. Međutim, gospoda Plavšić je tokom kampanje bila član Predsjedništva, najvišeg tijela civilne vlasti, i svojim učestvovanjem u radu Predsjedništva i izjavama koje je davala poticala je i podržavala tu kampanju.

Premda Pretno vijeće prihvata da i drugi faktori koje je naveo tužilac mogu da predstavljaju otežavajuće okolnosti, ono ipak smatra da su u ovom predmetu ti faktori obuhvaćeni ukupnom težinom krivičnog djela. S tim u skladu, Pretno vijeće ih neće posebno razmatrati kao otežavajuće okolnosti.

Optužba je navela da je rukovodeća uloga u takvoj kampanji nesumnjivo krivično djelo kojem odgovara kazna doživotnog zatvora, te je na raspravi o kazni tužilac rekao da bi, da se optužena nije izjasnila krivom, primjerena kazna bio doživotni zatvor.

Pretno vijeće, dakle, mora da utvrdi kakva bi kazna bila primjerena za optuženu koja je bila na opisanom visokom rukovodećem položaju i učestvovala u krajnje teškim zločinima. Pretno vijeće ne može da prihvati tvrdnju optužbe da bi, bez potvrdnog izjašnjavanja o krivici, primjerena bila najteža kazna koju ovaj Međunarodni sud može izreći. S druge strane, Pretno vijeće prihvata da neumjesna blagost u izricanju kazne ne bi bila pravedna i da je potrebno izreći kaznu zatvora značajnog trajanja.

c) Olakšavajuće okolnosti

Prelazeći sada na olakšavajuće okolnosti, vidjet ćemo da su one u ovom slučaju znatne. I sama optužba priznaje da je gospoda Plavšić učinila gestu bez presedana ne bi li ublažila posljedice zločina protiv čovječnosti za koji je odgovorna. Strane su kao relevantne olakšavajuće okolnosti navele sljedeće:

- potvrdno izjašnjenje o krivici i prihvatanje odgovornosti;
- kajanje;
- dobrovoljna predaja;
- ponašanje nakon sukoba;
- raniji dobar karakter; i
- životna dob.

Nije bilo osporavano da su ove okolnosti, zajedno sa pomirenjem, relevantne olakšavajuće okolnosti koje Pretno vijeće treba da uzme u obzir. Prije toga, potrebno je razmotriti šta o olakšavajućim okolnostima kaže mjerodavno pravo.

Značajna saradnja optuženog sa tužiocem jedina je olakšavajuća okolnost koja se izričito navodi u Pravilniku. Da li je saradnja optužene osobe bila značajna, ocjenjuje se na osnovu kvantiteta i kvaliteta informacija koje ta osoba daje.

Međutim, optužba u ovom slučaju kategorično tvrdi da takve saradnje nije bilo. Odbrana, naprotiv, tvrdi da optužena značajno saraduje samim tim što se izjasnila krivom.

Kako je već rečeno, saradnja sa tužiocem jeste olakšavajuća okolnost, ali to ne znači da njen izostanak predstavlja otežavajuću okolnost. Dakle, nepristajanje optuženog da svjedoči nije faktor koji treba da se uzme u obzir pri odlučivanju o kazni.

Pretno vijeće može uzeti u obzir i sve druge faktore koje smatra olakšavajućima.

Pozabavimo se prvo potvrdnim izjašnjenjem o krivici, kajanjem i pomirenjem. Optužena se izjasnila krivom prije početka suđenja, i to treba smatrati faktorom za ublažavanje kazne.

Izjavu optužene na raspravi o kazni, kao i ono što je ona kazala u svojoj ranijoj izjavi u prilog zahtjevu za promjenu izjašnjenja o krivici, Vijeće prihvata kao izraz kajanja, koji treba uzeti u obzir kao jednu od olakšavajućih okolnosti u vezi sa potvrđnim izjašnjenjem o krivici. Može se zaista reći da je gospođa Plavšić pokazala da se kaje već time što se izjasnila krivom.

Ovo, uz značajnu uštedu vremena i sredstava međunarodne zajednice ostvarenu njenim prihvatanjem krivice prije suđenja, osnov je da se optuženoj snizi kazna kakva bi inače bila odgovarajuća. Međutim, postoji još jedna značajna okolnost koju treba razmotriti - značaj potvrđnog izjašnjenja o krivici optužene za utvrđivanje istine o zločinima i postizanje pomirenja u bivšoj Jugoslaviji.

Ova misao se prvi put pojavila u izjavi gospođe Plavšić u prilog zahtjevu za promjenu izjašnjenja o krivici, u kojoj je ona kazala da je priznanje zločina počinjenih tokom rata u Bosni i Hercegovini neophodan korak prema miru i pomirenju, i izrazila svoju nadu da će njeno prihvatanje odgovornosti pomoći njenom narodu da se pomiri sa svojim susjedima. Svoju izjavu je završila rekavši da je za bilo kakvo pomirenje i trajan mir u Bosni i Hercegovini potrebno da "teška kršenja humanitarnog prava tokom rata priznaju oni koji su za njih odgovorni, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Takvo priznanje je prvi bitan korak na tom putu."

Pretno vijeće prihvata da su priznanje i potpuno razotkrivanje teških zločina veoma važni za utvrđivanje istine u vezi sa tim zločinima. To će, uz prihvatanje odgovornosti za počinjena zla, pospješiti pomirenje. S tim u vezi, Pretresno vijeće konstatuje da potvrđno izjašnjenje o krivici gospođe Plavšić i prihvatanje svoje krivice, naročito u svjetlu njenog nekadašnjeg položaja, treba da pomogne pomirenju u Bosni i Hercegovini, kao i u cijelom tom regionu.

Shodno tome, Pretresno vijeće pridaje značajnu težinu činjenici da se optužena izjasnila krivom, kajanju koje je pritom izrazila, i stoga pozitivnom uticaju na pomirenje.

Nadalje, Pretresno vijeće prihvata i dobrovoljnu predaju optužene kao olakšavajuću okolnost za odmjerenje kazne.

Razmotrimo sada ponašanje optužene nakon sukoba. Tužilac se saglasio s tim da je gospođa Biljana Plavšić kao predsjednica Republike Srpske iskazala znatnu podršku Daytonskom sporazumu nakon prestanka neprijateljstva u Bosni i Hercegovini. Saglasio se i s tim da je optužena, u istom svojstvu, pokušala da smijeni sa dužnosti funkcionere koji su taj proces opstruirali i da je znatno doprinijela napretku daytonskog mirovnog procesa u teškim okolnostima, iskazavši pritom svoju hrabrost.

Svjedočanstva o ponašanju optužene nakon sukoba čuli smo na raspravi o kazni. Tako je dr. Madeleine Albright optuženu opisala kao nosioca i jamca sprovođenja Daytonskog sporazuma u Republici Srpskoj: "Ona se za to zalagala u vrijeme kada je to bilo veoma teško, kada je bilo onih koji su htjeli da Daytonski sporazumi propadnu."

Gospodin Robert Frowick je rekao da smatra da se optužena "borila protiv korupcije i nepravde, i zauzimala se za borbu protiv kriminala u Republici Srpskoj".

Slično tome, Carl Bildt je opisivao hrabrost optužene u zalaganju za ostvarenje mira, nazvavši je čvrstom pobornicom ustavnosti koja je "time preuzela veliki lični rizik".

Činjenica da su svi ti svjedoci velikog međunarodnog ugleda istupili i dali takve iskaze, mnogo dodaje na težini njenom izjašnjenju o krivici, u smislu ublažavanja kazne. Pretresno vijeće se uvjerilo da je gospođa Plavšić odigrala bitnu ulogu u prihvatanju i sprovođenju Daytonskog sporazuma. Time je dala znatan doprinos miru u regionu, i opravdano se može pozivati na to kao na faktor za ublažavanje kazne. Pretresno vijeće ovome pridaje značajnu težinu.

Razmotrimo sada životnu dob optužene. Pretresno vijeće odbacuje argument odbrane da je svaka kazna iznad 8,2 godine ravna doživotnom zatvoru i da bi bila nehumana ili ponižavajuća. Ni u Statutu ni u međunarodnom humanitarnom pravu nema zabrane da se osuđeniku poodmakle dobi izrekne kazna (pa i doživotna). Evropski sud za ljudska prava smatra da se, u određenim okolnostima, ako se

osoba starije dobi drži u zatvoru na duži period, postavlja pitanje zabrane nehumanog i ponižavajućeg postupanja. Takvo postupanje mora biti određene minimalne težine da bi se primjenjivao član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Međutim, pritom treba voditi računa o konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja. U ovom slučaju, Pretresno vijeće ne nalazi okolnosti koje bi bile relevantne: dokumentacija o zdravstvenom stanju optužene ne ukazuje na to da ona ima bilo kakvo oboljenje zbog kojeg joj se ne bi mogla izreći kazna zatvora.

Odbrana nije uvjerila Pretresno vijeće da je proračun očekivanog životnog vijeka optužene ključni faktor u odmjeravanju kazne. Pretresno vijeće ipak smatra da treba uzeti u obzir životnu dob optužene, iz dva razloga: Prvo, zbog slabljenja fizičkog zdravlja u starijoj dobi, izdržavanje iste kazne teže je za stariju nego za mladu osobu. Drugo, optuženoj osobi poodmakle dobi možda ne preostaje mnogo kvalitetnog života nakon puštanja na slobodu.

Pretresno vijeće se opredijelilo za to da odmjeri kaznu koja odgovara težini krivičnog djela, uzimajući u obzir životnu dob i lične prilike optužene. Iz tih razloga, Pretresno vijeće smatra da poodmakla dob optužene jeste faktor za ublažavanje kazne, uzimajući pritom u obzir njenu medicinsku dokumentaciju.

Shodno tome, Pretresno vijeće konstatuje da sljedeće okolnosti predstavljaju relevantne i znatne olakšavajuće faktore u ovom slučaju:

- potvrdno izjašnjenje o krivici (zajedno sa kajanjem i pomirenjem);
- dobrovoljna predaja Sudu;
- ponašanje nakon sukoba; i
- životna dob.

Pretresno vijeće pridaje određenu težinu svim tim okolnostima. Naročito veliku težinu Pretresno vijeće pripisuje potvrdnom izjašnjavanju o krivici gospode Plavšić i njenom ponašanju nakon sukoba. Ove dvije okolnosti zajedno čine nezaobilazan skup olakšavajućih okolnosti.

4. Zaključci

U svojoj završnoj riječi, tužilac je iznio tvrdnju da je zadatak Pretresnog vijeća da odmjeri kaznu koja će odgovarati postupcima optužene, ne samo prema neposrednim žrtvama nego i prema čovječanstvu u cjelini, u kampanji progona koja je uništila bezbrojne živote i kolektive.

Prihvatajući da razmjeri tih zločina potvrđuju tvrdnje tužioca, Pretresno vijeće ne zanemaruje ni činjenicu da se ti zločini nisu desili nekoj bezimenoj grupi nego konkretnim muškarcima, ženama i djeci, koji su bili zlostavljani, silovani, mučeni i ubijani. Zbog toga, kao i zbog činjenice da su ti užasavajući postupci ponovljeni tako mnogo puta, treba izreći značajno dugu kaznu zatvora. Pretresno vijeće je već konstatovalo da se radi o krajnje teškom zločinu. Od toga se i polazi u odmjeravanju kazne.

Štaviše, ovo teško krivično djelo po mišljenju Pretresnog vijeća još više dobiva na težini zbog rukovodećeg položaja optužene. Umjesto da općenito spriječi ili ublažava posljedice zločina, ona je ohrabivala i podržavala one koji su za njih odgovorni. Kazna mora odražavati i taj faktor.

Tužilac tvrdi da je kazna primjerena u ovom slučaju zatvor u trajanju od najmanje 15, a najviše 25 godina.

Pretresno vijeće smatra da tužilac u svojim argumentima u vezi sa kaznom nije pridao dovoljnu težinu dobi optužene i značajnim olakšavajućim okolnostima u vezi sa njenim potvrdnim izjašnjenjem o krivici i ponašanjem nakon sukoba.

Odbrana, sa druge strane, nije iznijela nikakvu preporuku o tome koja bi kazna bila odgovarajuća, nego smatra da bi, budući da je očekivani životni vijek optužene osam godina, svaka kazna veća od toga bila ravna doživotnom zatvoru i stoga neprimjerena. Pretresno vijeće je već izjavilo da je pozivanje na očekivani životni vijek irelevantno. Pored toga smatra da kazna od osam godina zatvora ne bi odgovarala težini ovog krivičnog djela.

Pretno vijeće ima zadatak da izrekne kaznu 72-godišnjoj bivšoj predsjednici za njeno učesće u zločinu najveće težine. Sa druge strane, Vijeće nalazi vrlo značajne olakšavajuće okolnosti, naročito njeno potvrdno izjašnjavanje o krivici i ponašanje nakon sukoba. Ipak, neopravdana blagost bila bi neumjesna. Nijedna kazna koju Vijeće može izreći ne može u cijelosti izraziti užas svega što se dogodilo, niti stravične posljedice za hiljade žrtava.

Biljana Plavšić, pridavši dužnu težinu iznesenim faktorima, Pretno vijeće vas osuđuje na kaznu od 11 godina zatvora.

U Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija do danas ste proveli ukupno 245 dana. Vaše je pravo da vam se to vrijeme uračuna u izdržavanje kazne.
